

Evacuatie verhaal van de familie Schroeder van
Koningsbosch naar Putbroek op 7 november 1944 tot
februari 1945

Vader en Moeder en 12 kinderen

Opgetekend door Mia Marcks-Schroeder

Een karavaan evacués ter vergelijking

Ondanks dat dit gebeuren enigszins buiten Pejerlandj valt vonden we het verhaal zo ingrijpend dat we er extra aandacht aan schenken en ook op www.Pejerlandj.nl zullen plaatsen, met toestemming van Mia en Lea Schroeder.

Samengesteld door René Rutten

De samenstelling van het gezin Schroeder-Moors dat onder erbarmelijke omstandigheden verdreven van huis en haard de laatste maanden voor de bevrijding moesten doorbrengen in een schuur met een huis in aanbouw in Putbroek met totaal 136 mensen, wordt hieronder weergegeven

De Leeftijden van de familieleden in november 1944
waren:

Vader: Peter Andreas Schroeder (Andrees van Lieëke)
44 jaar

Moeder: Maria Cornelea Moors (Lieke van klooster Doeres)
38 jaar

De Kinderen:

Frits: 19 jaar, **Griet:** 18 jaar, **Jo:** 17 jaar, **Toos:** 16 jaar, **Lenie:** 15 jaar, **Gonnie:** 13 jaar, **Mia:** 12 jaar, **Theo:** 11 jaar, **Tieny:** 10 jaar **Ellie:** 6 jaar, **Hein:** 4 jaar, **André:** 2 jaar

Op 20 april 1948 werd het gezin verblijd met nr. 13: Lea

Nummer 13 van Andrees en Lieke Schroeder, zoals Pap altijd zei: (het schrepsel oet de moei).

Foto waar Lea ook opstaat, bij vader op de arm

*Het eerste verhaal dat Mia Marcks-Schroeder heeft
samengesteld volgt onderstaand en ze heeft het de titel
meegegeven:*

Heeft U iets om aan te trekken ?

Kerstmis 1944 lagen we met 136 mensen uit Koningsbosch en omgeving in Putbroek in een schuur als evacués. In Montfort was geen plaats meer in de huizen. Ik was toen twaalf jaar en ook wij lagen, net als het kerstkind, op stro. En dat was een bittere ellende. In de donkere dagen van de evacuatie stierven 4 kleine kinderen onder ons. Eentje ervan heb ik mee begraven. Het provisorisch in elkaar getimmerd kistje werd op een slee gezet en door de sneeuw vertrokken we naar het Kerkhof van Diergaarde.

Die Kerst zou kapelaan Koenen van Koningsbosch in de schuur de nachtmis komen opdragen. Hij trommelde wat jongens bij elkaar die de gevaarlijke tocht naar de schuur aandurfd. Zij dienden de mis en fungeerden als koor. Een van die misdienaars werd later mijn man, maar dat kon ik toen nog niet bevroeden in die schuur vol ellende.

Er stond een tafel die als altaar diende. Toen de mis begon gingen de mensen er omheen staan. Een gierig oud vrouwtje bleef echter met haar billen op een ton pekelspek zitten, bang dat iemand het gapte..

Een enerverende Nachtmis werd het. De zangertjes zetten “Stille Nacht, Heilige Nacht” in. Een kind begon te huilen en een misdienaar sloeg ineens -pats- met een lat een muis kapot. Daarna kreeg iedereen de communie. De hosties die overbleven at de kapelaan allemaal op. Ik zie hem nog dat pakje naar binnen werken. Hij moest behoorlijk kauwen om ze naar binnen te krijgen en als 12 jarige dacht ik “nu is die man helemaal heilig”

Op Kerstdag zelf ging ik met twee andere zusjes – we waren thuis met twaalf kinderen – naar Diergaarde naar het klooster van de zusters omdat we geen kleren meer hadden. We gingen te voet door de barre kou.

Onderweg werd uitgemaakt wie het woord moest doen en jawel hoor, ik was de klos. Bij het klooster aangekomen trok een van mijn zusjes aan de bel. Een zuster deed open en liet ons op de gang. Wat was het daar lekker warm. “De herdertjes lagen bij Nachte” zongen de nonnen. Een van hen

vroeg wat wij wilden. Ik werd door mijn zusjes aan twee kanten in de rug gepord En heel bedeesd kwam er uit “Zuster heeft u iets voor ons om aan te trekken”. Er blafte een hond “Koest Bello” zei de zuster en terwijl ze mij aankeek vroeg ze me om het nog eens te zeggen want ze had me niet verstaan. Weer porde mijn zusje me in de rug. Het zweet stond in mijn handen, en weer zei ik: “Zuster we hebben het heel koud en hebben geen kleren meer.

We werden naar de spreekkamer gebracht en jawel hoor, we kregen kleren. Ik kreeg een prachtige witte wollen trui met een tennis racket er op geborduurd en mijn zusjes mochten gebreide wollen jurkjes aan trekken. Dolgelukkig bedankten we de zusters en togen in die prachtige bijna deftige kleren door de sneeuw naar Putbroek naar de schuur. Het was een verschrikkelijke kerst met sneeuw en oorlog met een schuur vol stro, maar ook een Kerstmis met warmte en genegenheid onder elkaar en ik zal hem nooit vergeten.

[Mia Marcks-Schroeder, Koningsbosch](#)

Mia heeft ook een gedicht geschreven in het Boesjer dialect
om de frustraties van de evacuatie van zich af te schrijven.

(Uit respect voor Mia geven we het gedicht integraal weer)

De Evacuatie

1.

Ich waor pas twelf jaor,
maar altied is mich biegebleeve
Waat noe fieftig jaor geleeje
de pruese mit de boescher deeje.

2.

Och, waat ich mich herinnere,
Pap zag: Mam weer motte weg
wier zitte in het frontgebied,
hie j kumtj ein zwaoer gevecht.

3.

Hals euverkop, ich hub ter bie gesjtange,
woort gauw een verke geslach,
en op de leijer gehange.
Ich zeen nog wie ze het sjpek ginge zoute,
zoa det zich det eine tied koos houte.

4.

Frits tratschte ut vlees ongereen veur de woosj
enne tweeë daag later vertrèkke, men deej wat me koosj.
Toen koom de daag det me alles verlaote moosj.
De hoonder leet pap oet.
Ut vieë leep in ut veldj en op de straote.

5.

Twieë kleijer en enne jas haw mam mich aangedaon,
mit twelf kenjer zoa zeen wer weg gegaon.
Ene daag van te veure waas pap al gegange
Om te kieke of emes ós in hoes op wól vange.

6.

Nörges wor mieër plaats te kriege,
Mit vieë en vööl kenjer mèn te zwiege.
Langzaam trók zoa ene dreuvige karavaan
mit kenjerwages, fitse en karre, ut vieë achteraan

7.

De waeg woor vol mit koele, een en al pratsj
dao woort vuurzichtig door getratsch.
Es ut vieë neet wól loupe, ich zeen ut nog huuj
sloog mien zöster ze drop, mit ein parapluuj.

8.

In Putbrook bie ene haof aangekomme,
smeekte pap de boer veur ôngerkömmme.
De boer zag jao en de sjuur woort ôs hoes,
wier kregte 'n boterham op de voes.

9.

Get sjtreuë woort op de grond gelag
en get dèkkes, zoa woort de nacht doergebrach.
Dao looge wier noe, twelf kenjer op een rie,
mit Mam en Pap en twieë ongerduukers, zie aan zie.

10.

Zo'n honderd veer en dertig personen,
kregen in die sjuur ein ongerkome.
Luuj van de Boesch, Echt en Maasbracht
alle koom dao bie een die nach.

11.

Een paar matte sloog Pap aan ene balk veur get privecie
en dao mit woar Mam al hieël bliej.
Nol van Pol boewde ene aove, dao in bakte w'r broad.
Fietes An, staokdje van eppel en kroate de sjroap.

12.

Zo beholp zich edereen,
naober, kènnise, groat en kleen.
Oze dagelijkse hap,
waor altied gebraoje èrpel en pap.

13.

Geen weschgelegenheid, geen privee
ene ummer det waas oos W.C.
Mam deej de wesch in de baek, waat een elenj,
ze hauw ummer ieskooj henj.

14.

Spieëlgoed hauwe wier neet, waal fantasie
weer maakte pupkes van aerpel, dao mit wase wter blie.
Mit streuë en kroate woert geschjörgtj,
want ut vieë mos oog were verzörgtj.

15.

Ut zondigs woert de mis in de sjuur gedaon,
wier kènjer mochten op t altaar staon.
De zunj die me houw gedaon,
biechde wier aan de taofel bie ene kaplaon.

16.

Soms flaote de granaten of vele der bómme,
wier kroape onger ut streuë, eine hondj begós te bromme.
Negenteen veer en vieërtig, dae Kerstdaag,
is get waat me nooit vergaete maag.

17.

Die nachmes in die sjuur mit angs en leed,
zo get vergitste dien laeve lang neet neet.
Wier hauwe neet veul mier om aan te daon,
en lepe op klómpe, of houtere schaon.

18.

Ut waas koud en dit schrief ich neet haer nejer
wier mooiste gaon baedele bij de begienen om klaejer.
Twintig januarie vaele op Mófert vääöl bòmme,
dao bie zint vääöl families van òs omgekòmme.

19.

De oorlog waas toen gauw gedaon,
in februarie mochten wier op heem aan gaon.
Op ene ouwe fits vertrókke mien zöster en ich doer ut veldj,
det dao miene loage, waor òs neet verteldj.

20.

De res van ut gezin koom hevisch mit de kar en ene Os
det deer wól neet lope en zoa woare zie de klos.
oos hoes waas gans kapot geschaote,
van de Amerikanen mòste weer in ut kloaster sjlaope.

21.

De Boesch waor gehavendj, geen hoes mier hieël
wier woare weer heem, teruk oet de pieël.
Oos gezin waas gelökkig nog bie een,
weer bedankte oos leef hieërke oppe bloate kneen.

22.

Pap hauw het beloaf, wier gaon nao de kapel in ut zandj
en baeje leve vreuke, doe bös bedank
Nog ene kieër zeen wier mit paerd en kar gegangen
oet dank déé wier de oorlog allemaol hubbe doorstange

Medewerkers van de website [www. Pejjerlandj.nl](http://www.pejjerlandj.nl) bedanken de jongste zus van Mia: Lea Montforts-Schroeder In de Planten te Hingen voor het beschikbaar stellen van deze gegevens,

“Zodat de volgende geslachten hiervan ook kennis kunnen nemen.”

Evacuatie verblijf in de periode van november 1944 tot februari 1945
Putboek werd bevrijd op 24 januari 1945

In dit gebouw is door de meer dan 130 evacués,
gebeefd, gebeden maar af en toe ook gelachen
met de ellende

www.pejjerlandj.nl februari 2019

Op basis van de verstrekte gegevens van Lea en Mia Schroeder
is notitie samengesteld door René Rutten